

روش تدریس و تمرین قرائت

تدریس، تمرین و ارزش‌یابی این درس نیز براساس روش کلی است؛ یعنی، پیش‌قرائت، تمرین کردن با نوار، رفع اشکالات جمعی، بازخوانی ترکیب‌های مشکل، فردخوانی، رفع اشکالات فردی و پاسخ دادن به پرسش‌ها.

اشکالات قرائت دانش‌آموزان نیز براساس روش کلی برطرف می‌شود؛ یعنی، جلب توجه دانش‌آموزان به علامتی که در مورد آن اشتباه کرده‌اند و سؤال کردن درباره‌ی آن، مقایسه‌ی حالت غلط با صحیح، تکرار جمله به صورت جمعی و فردی، و در صورت نیاز نوشتن ترکیب مورد نظر روی تابلو، اشاره‌ی معلم به بخش خوانی و شمردن خوانی دانش‌آموزان.

برای مطالعه دبیران

تذکرات خاص درس

- ۱- تأکید بر اتصال حرکت قبل از حروف ناخوانا به ساکن یا تشدید و بیان کامل تشدید. در ترکیب‌های اَنِ اشْکُرُ، لِابْنِهِ، اِنَّ الشِّرْكَ وَ وَصَيَّنَا الْاِنْسَانَ، اِلَى الْمَصِيْرُ، فِي الدُّنْيَا، وَاتَّبِعْ، فِي السَّمَاوَاتِ اَوْ فِي الْاَرْضِ، بِهَا اللّٰهُ، اَقِمِ الصَّلَاةَ، وَ اِنَّهُ، وَاصْبِرْ، وَاقْصِدْ، وَاعْضُضْ غَنِيٌّ، بَنِيٌّ، اُمُّهُ، فَانْتَبِئْكُمْ، حَبَّةً، وَ لَا تُصْعِرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ.
- ۲- توجه به ترکیبات همزه و شکل کوچک حرکات کشیده در کلمه‌های «ءَاتَيْنَا، يَاتِ، وَاُمُّرُ، اُمُّهُ، فِصَالُهُ، بِهِ، لِابْنِهِ»
- ۳- توجه به حالت وقف کلمه‌های لِنَفْسِهِ، يَعِظُهُ، بِوَالِدَيْهِ، وَهَنْ، عَامِيْنَ، وَلِوَالِدَيْكَ، عَلِمٌ، اَقِمِ الصَّلَاةَ.
- ۴- یادآوری بیان تشدید در حالت وقف، با مکث و کشش تشدید در کلمه‌ی «اِلَى».
- ۵- موارد ادغام و اخفاء که ممکن است مورد سؤال باشند: وَ مَنْ يَشْكُرْ، وَ مَنْ كَفَرَ، حَبَّةً مِنْ، فَتَكُنْ فِي، مُخْتَلِ فَخَوْرٍ، مِنْ صَوْتِكَ.

انس با قرآن در خانه (قسمت الف)

قرائت آیه‌های درس برای اعضای خانواده و در صورت امکان تمرین کردن با نوار قرائت آیات درس، و در صورت علاقه همکاری با افراد ضعیف و حفظ آیه‌های درس.

ارزش‌یابی قرائت

پرسش از آیات درس در جلسه‌ی بعد هر دانش‌آموز ۳ تا ۴ سطر از آیه‌های درس را می‌خواند و نمره می‌گیرد. به این ترتیب، هر ۸ تا ۹ نفر آیه‌های درس را تقریباً یک بار می‌خوانند. برای افرادی که با صوت زیبا و شبیه نوار می‌خوانند یا در تقویت قرائت افراد هم‌گروه خود به‌طور مؤثر تلاش می‌کنند، برای هر مورد می‌توان تا ۲ امتیاز تشویقی منظور کرد یا در صورت امکان، جوایزی به آن‌ها اهدا نمود.

روش تدریس مفاهیم (کار در کلاس)

جدول ۱ (کلمات)

فارسی	عربی	عربی	عربی	عربی
بزرگ	عظیم	ظلم	ظلم	ظلم
بزرگوار	عظیم	ظلم	ظلم	ظلم
بزرگوار	عظیم	ظلم	ظلم	ظلم
بزرگوار	عظیم	ظلم	ظلم	ظلم
بزرگوار	عظیم	ظلم	ظلم	ظلم

در این جدول، معنای کلمه‌های «ظلم» و «عظیم» برای بچه‌ها کاملاً روشن است و حداکثر با ذکر چند مثال، معنای آن را به خوبی به خاطر می‌آورند. کلمه‌ی «اَشْكُرُ» با «شُكْر» هم خانواده است و معنای آن را (شکرکن) به راحتی می‌توانند تشخیص دهند.

کلمه‌های «اَبْن» و «نَاس» برای دانش‌آموزان چندان آشنا نیستند ولی با توجه به این که فقط دو کلمه باقی مانده است، با ذکر برخی کاربردهای فارسی آن‌ها مانند «محمد بن عبدالله»، دانش‌آموزان به آسانی می‌توانند معنای کلمه‌ی اول را بیابند.

برای کلمه‌ی «يَشْكُرُ» دو معنا بیان شده است که علت دو معنایی بودن و تفاوت این دو معنا در درس‌های قبل در موارد مشابه توضیح داده شد. هر دو معنا در این درس کاربرد دارند.

دانش‌آموزان از دوره‌ی ابتدایی در درس فارسی با کلمه‌هایی که دو یا چند معنا دارند، آشنا شده‌اند و به خوبی می‌دانند که باید معنای مناسب این گونه کلمه‌ها را در هر عبارت خودشان تشخیص دهند و انتخاب کنند؛ از این رو، در این درس‌ها نیز به راحتی همین عمل را انجام می‌دهند.

کلمه‌ی «اَتَمَّ» معمولاً به معنای «فقط» می‌آید ولی گاهی اوقات نیز برای تأکید به کار می‌رود.

جدول ۲ (ترکیب‌ها)

لَقَا	لَقَا
لَقَا	لَقَا
لَقَا	لَقَا
لَقَا	لَقَا
لَقَا	لَقَا
لَقَا	لَقَا

جدول ترکیب‌ها به روش درس‌های قبل توسط دانش‌آموزان در کلاس حل و تصحیح می‌شود. برخی از توضیحات ضروری این جدول به شرح زیر است (همه‌ی ترکیب‌ها معنا نشده است).

۱- **أَنْ اشْكُرْ:** که (این که) شکر کن. دانش‌آموزان با معنای کلمه‌ی «أَنْ» در درس هفتم آشنا شده‌اند. «ن» در آخر این کلمه برای اتصال به حرف ساکن بعد، کسره گرفته است. (أَنْ). کلمه‌ی بعدی «أَشْكُرُ» است. همزه‌ی اول این کلمه، همزه‌ی وصل است؛ یعنی، در وسط کلام خوانده نمی‌شود؛ از این رو، به صورت «أَنْ اشْكُرْ» تلفظ می‌شود.

۲- **مَنْ يَشْكُرْ:** کسی که شکر کند (شکر می‌کند). همان‌طور که می‌دانید، فعل «شکر کند» و «شکر می‌کند» هر دو مضارع‌اند ولی اولی، مضارع التزامی و دومی، اخباری است. دانش‌آموزان هر یک از این دو را که بنویسند، صحیح است.

۳- **فَأَنْمَا يَشْكُرْ:** پس فقط شکر کند (شکر می‌کند). خوب است ابتدا از دانش‌آموزان درباره‌ی کلماتی که از چند کلمه‌ی به هم چسبیده تشکیل شده‌اند، سؤال کنیم و بعد آن‌ها را توضیح دهیم. در این جا مشخص شدن ترکیب «فَ + أَنْمَا» برای درک بهتر کلمه‌ها، مفید است.

۴- **لِنَفْسِي:** برای خودش (خود او). توجه دانش‌آموزان را به ترکیب «لِ + نَفْسِ + ه» جلب کنید. دانش‌آموزان می‌توانند «او» یا «ش» را معنا کنند. همان‌طور که می‌دانید، «ی» کوچک، صدای «ه» است و در معنای کلمه هیچ تأثیری ندارد.

۵- **لِابْنِي:** برای پسرش (پسر او). توجه دانش‌آموزان را به ترکیب «لِ + ابْنِ + ه» جلب کنید. همان‌طور که می‌دانید، همزه‌ی «ابْنِ» در وسط کلام خوانده نمی‌شود. اگر دانش‌آموزان این ترکیب را صحیح نخواندند، لازم است تذکر دهید تا آن را تصحیح کنند.

جدول ۳ (ترجمه صحیح)

وَأَنْتَ سَلَامٌ	و خدا را سلامت
لَنْ نَكْفُرَ بِكَ	قطه‌ها بدت نکند
فَلَا تَحْزَنْ لِمَا يَكْفُرُ بِكَ	بهر حال و قطه‌ها بدت نکند
فَمَا تَحْزَنْ لِمَا	آن چه بدت نکند
فَلَا تَحْزَنْ لِمَا يَكْفُرُ بِكَ	بهر چه قطه‌ها بدت نکند

در این جدول، برای هر عبارت، ترجمه ای نادرست آمده است. هریک از این ترجمه‌ها معمولاً در معنای خود یک کلمه، اشتباه دارد. دانش‌آموز برای یافتن اشتباه ترجمه و انجام دادن ترجمه‌ی صحیح باید عبارت را کلمه به کلمه ترجمه کند و با ترجمه‌ی داده شده تطبیق دهد. این تمرین‌ها با وجود سادگی، بسیار مفید است.

شکل صحیح کلمه‌هایی که در ترجمه، نادرست معنا شده‌اند، به این ترتیب است: با شما ...، خدایا...، ... او فقط ...، ... برای مردم ...، ... ما با شما ...

در عبارت سوم، به جایگاه کلمه‌ی «فقط» در ترجمه دقت کنید. کلمه‌ی «أَنْتَ» در زبان عربی در ابتدای جمله می‌آید ولی کلمه‌ی «فقط» در فارسی در وسط جمله و در قسمتی که خبر مربوط به آن است، ذکر می‌شود.

جدول ۴ (جمع مکسر)

فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ
فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ
فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ
فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ
فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ	فَعْلٌ

از این درس به بعد، نمونه‌هایی از جمع مکسر ذکر می‌شود. در این جدول، جمع‌هایی با وزن «أَفْعَالٌ» ذکر شده‌اند. همان‌طور که می‌بینید، مواردی که تکمیل آن برعهده‌ی دانش‌آموزان است، کلمه‌هایی ساده، آشنا و پرکاربرد را شامل می‌شوند.

دیر گرامی فقط باید به همین اندازه به این کلمه‌ها بپردازد و انتظار بیش‌تری از دانش‌آموزان نداشته باشد؛ مثلاً، لازم نیست وزن کلمه‌ها و وزن جمع آن‌ها را توضیح دهیم.

قابل ذکر است که دو کلمه‌ی «خَبْرٌ» و «مَثَلٌ» عیناً در فارسی به کار می‌رود ولی جمع آن‌ها به صورت «خبرها» و «مثل‌ها» معنا می‌شود.

نماز در افاق ژنرال

اهداف

- ۱- آشنا کردن دانش‌آموزان با برخی از مجاهدان راه خدا
- ۲- آشنا کردن آنان با اهمیت نماز و انجام دادن این فریضه‌ی مهم.

روش تدریس

- ۱- روخوانی متن درس
- ۲- بحث و گفت‌وگو درباره‌ی مجاهدان راه خدا
- ۳- معرفی کتاب خاطرات شهید بابایی با نام «پرواز تایی نهایت» و در صورت امکان، ذکر چند خاطره از ایشان.

پرسش برای پژوهش و گفت و گو

- ۱- چرا در اسلام به نماز بسیار اهمیت داده شده است؟
- ۲- انسان در چه مواقعی می تواند نماز خود را بشکند؟

پیام قرآنی

- ۱- قرائت آیه توسط دانش آموزان
- ۲- ترجمه ی آیه توسط دانش آموزان
- ۳- بحث و گفت و گو درباره ی آیه
- ۴- حفظ نسبی آیه و جمع خوانی.

روش بررسی تکلیف انس با قرآن در خانه (قسمت ب)

این تمرین به روش قبل، پرسیده و تصحیح می شود. نکات ضروری به شرح زیر است:

۱- **وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ**: و قطعاً دادیم «به» لقمان حکمت را. نوشتن نشانه ی مفعول

(را) و حرف اضافه‌ی «به» در ترجمه، برای روشن‌تر شدن معنای عبارت لازم است ولی اگر دانش‌آموزان آن را نویسند، غلط محسوب نمی‌شود.

۲- اَنْ اَشْكُرُ لِلّٰهِ: «که شکر کن برای خدا» و «که شکر کن خدا را»؛ هر دو صحیح‌اند. این جمله، جمله‌ی قبل را توضیح می‌دهد؛ یعنی، حکمتی که به لقمان دادیم این بود که شکرگزار خدا باش و در ادامه هم گفته می‌شود که هر کس سپاسگزار (خدا) باشد، فقط به نفع خودش شکرگزاری کرده است.

۳- وَ مَنْ يَشْكُرْ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ: و کسی که شکر کند، پس فقط شکر می‌کند برای خودش.

۴- وَ اِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ: و هنگامی که گفت لقمان به پسرش. ممکن است دانش‌آموزان بنویسند (... به پسر او). با پرسش از آن‌ها موضوع را برایشان توضیح می‌دهیم و می‌گوییم که در این جا «پسرش» بهتر است. این جمله نیز ادامه‌ی جمله‌ی قبل است؛ یعنی، دستور لقمان به پسرش نیز از حکمتی بود که خدا به او آموخته بود.

۵- يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ: ای پسر من، شرک نوز به خدا.

۶- اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ: قطعاً، شرک ستم بزرگی (ظلم عظیمی) است. همان‌طور که قبلاً گفته شد، نیازی نیست «لَ (قطعاً)» در جمله‌هایی که با «اِنَّ» شروع شده است، معنا شود.

۷- اَنْ اَشْكُرْ لِيْ وَ لِوَالِدَيْكَ: که شکر کن برای من و برای پدر و مادرت. توجه دانش‌آموزان را به ترکیب لی (لِ + ی = برای من) جلب کنید. نکته‌ی دیگر این که در این جا ضمیر «كَ» به صورت «ت» معنا می‌شود؛ البته اگر «تو» نوشته شود، غلط محسوب نمی‌شود. منظور از «شکر کن برای من و...» این است که شکرگزار من و پدر و مادرت باش.

نکته‌ی مهم: در این گونه موارد لازم نیست به دانش‌آموزان بگوییم که ترجمه‌ی اخیر را به جای قبلی بنویسند بلکه در صورت نیاز با پرسش از آن‌ها، موضوع را به‌طور شفاهی توضیح می‌دهیم و همین مقدار توضیح کفایت می‌کند.

۸- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ: بگو ای مردم، قطعاً آمد برای شما حق از سوی پروردگارتان. همان‌طور که می‌دانید، «جاء» گاهی به صورت «آمد» و گاهی به صورت «آمد برای» معنا می‌شود. این مطلب را با توجه به سایر اجزای جمله می‌توان فهمید.